

IV. BALKÁN KONFERENCIA – VÁLSÁG EGYKOR ÉS MA –

A konferencia ideje: 2021. november 19. (péntek)

A konferencia helye: A Nemzeti Közzolgálati Egyetem Ludovika Campusa

A Balkán történelmét válságok sora jellemezte az elmúlt évszázadokban, melyek között politikai, gazdasági, társadalmi és legutóbb egészségügyi próbatételek sora jelentek meg. A hidegháború idején a nemzetközi térben betöltött szerep állandó kihívások érték, amelyet a belső legitimitáció megújítása is folyamatosan kényszerhelyzetbe hozott. A háborúk soha nem látott problémákhoz vezettek, melyek kezelése napjainkban sem ért vége, gondolunk akár a határok rendezetlenségére, a társadalmi feszültségekre vagy a menekültek helyzetének rendezetlenségére. A permanens helyzetben a gazdasági felzárkózás állandó kihívást jelent a kormányok számára, melyben több-kevesebb siker érték el az országok vezetői. A legutolsó kihívást a COVID-19 világjárvány jelentette, melyben szintén eltérő reakciók születtek a politikusok részéről, így eltérő következményekkel is kellett megküzdeniük.

Program:

Regisztráció: 8:30-9:00 Ludovika Főépület, II. emelet, Egyetemi Központi Könyvtár

Megnyitó: 9:00-9:10 Dr. Ördögh Tibor, ÁNTK EUTT egyetemi docens, szervező
9:10-9:20 Egyesületi bemutató

1. szekció: Koronavírus és a semlegesség kérdése a Balkánon

Idő: 9:20-10:30

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem (Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Ördögh Tibor

Előadók:

Dr. Pintér Attila Nagykövet (Magyarország Belgrádi Nagykövetsége)
Szerbia külpolitikája a koronavírus árnyékában.

Szabó Zoltán Tamás Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)
A COVID-19 járvány okozta válság kezelésére tett gazdaságpolitikai intézkedések az EU-ban és a Balkánon, valamint a hitelgarancia szervezetek hozzájárulása a válságkezeléshez.

Lőrinczné Dr. habil. Bencze Edit Tanszékvezető főiskolai tanár (KJE, Humánfejlesztési Tanulmányok Tanszék)
A COVID-válság kezelésének főbb aspektusai Horvátországban.

Dr. Harangozó Dániel Külső szakértő (Külügyi és Külgazdasági Intézet)
Fenntartható-e Szerbia katonai semlegessége?

Vita: 10 perc

Kávészünet: 20 perc (10:30-10:50)

2. szekció: Gazdasági kérdések a Balkánon

Idő: 10:50-12:00

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem (Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Endrődi-Kovács Viktória

Előadók:

Dr. Cseh Balázs - Prof. Dr. Varga József Doktorandusz (SOE, Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola); egyetemi tanár (MATE)

Az iszlám pénzügyek XXI. századi térhódítása a Balkánon.

Dr. Endrődi-Kovács Viktória Adjunktus (BCE, Világgazdaságtan Intézet)

A nyugat-balkáni államok gazdasági felzárkózása a válságok tükrében.

Kozma Klementina - Szolnoki Szabolcs Tudományos segédmunkatárs (NKE-EJKK, Amerika Kutatóintézet), tanácsadó (EuroAtlantic Befektetési és Tanácsadó Zrt.); kutatási munkatárs (NJE), innovációs és üzletfejlesztési igazgató (EuroAtlantic Befektetési és Tanácsadó Zrt.)

Bosznia-Hercegovina gazdasági lehetőségei a migrációs válság hatása alatt.

Dr. Novoszáth Péter Egyetemi docens (NKE ÁNTK, Közpénzügyi Tanszék)

Demokrácia – Integráció – „Légi Utas BOOM”.

Vita: 10 perc

Ebédszünet: 45 perc (12:00-12:45) Zsibongó (Ludovika Főépület, II. emelet)

3. szekció: Koszovó és Montenegró

Idő: 12:45-14:45

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem (Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Vizi Balázs

Előadók:

Dr. Csapó Zsuzsanna Egyetemi docens (NKE ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék)
Koszovó?! Elismerésünk?! Avagy Koszovó nemzetközi közösségbe integrálódása röögös útjának nemzetközi jogi vonatkozásai (államelismerés, nemzetközi szervezeti tagság).

Dr. Tóth Norbert – Dr. Vizi Balázs Tanszékvezető egyetemi docens (NKE ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék); egyetemi docens (NKE ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék)
"Köztes államiság": Koszovó kisebbségi jogokkal kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeiről.

Németh Ferenc Kutató (Külügyi és Külgazdasági Intézet)
Rama kontra Kurti: regionális versenyfutás az albánok kegyeiért?

Ármás Julianna Kutató (Külügyi és Külgazdasági Intézet)
Az albán identitás rétegei: úton a koszovói identitás felé?

Pap Tibor Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)
Csata Cetinjeért

Teszár Miklós Doktorandusz (ELTE, Kelet-európai történelem doktori program)

Az egyházügyi törvény Montenegróban.

Rontó Martin MA-hallgató (BCE, Politikatudományi mesterszak)

A válságok hatása Montenegró EU integrációjára.

Vita: 15 perc

Szünet: 15 perc (14:45-15:00)

4. szekció: Történelem

Idő: 15:00-17:00

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem (Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Prof. Dr. Juhász József

Előadók:

Szabó Mátyás Doktorandusz (NKE, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola)
Az Európai Duna Bizottság jogállása és al-dunai tevékenysége (1856-1918).

Perényi Bálint Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)
Magyar geopolitika: adalékok az Államtudományi Intézet szerepéhez. Fekete Lajos, jugoszláv referens publikációs tevékenysége.

Lajos Máté Doktorandusz (ELTE, Kelet-európai történelem doktori program)
Kemény Gábor nyilas külügyminiszter zágrábi útja.

Bozsó Péter Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)
Enver Hodzsa szakítása Titóval és a Kocsi Dzodze per.

Prof. Dr. Juhász József Egyetemi tanár (ELTE BTK, Történeti Intézet)
A konföderatív Jugoszlávia koncepciója.

Prof. Dr. Gulyás László Egyetemi tanár (Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására)

A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság válsága: avagy Milošević bukása.

Dr. Szakály Zsuzsa Adjunktus (SZTE ÁJK, Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete)

Bosznia és Hercegovina államszerkezete – egyedi megoldás, problémás működés.

Vita: 15 perc

5. szekció: Aktuális politikai kérdések a Balkánon

Idő: 15:00-17:00

Hely: VI. előadóterem (Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Reményi Péter

Előadók:

Dr. Reményi Péter Egyetemi docens (PTE TTK, Földrajzi és Földtudományi Intézet)

A Nyugat-Balkán demográfiai válsága.

Léphaft Áron Doktorjelölt (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)
Választási rendszer és etnopolitikai sikeresség Szerbiában 1990 után.

Horváth László Területi elemző (KKM, Nyugat-Balkán Főosztály)
Történelmi vagy politikai? - a magyar-szerb megbékélési folyamat kérdőjelei.

Makai József Kommunikáció tanár (KJE, Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék)

A zöldpolitika esélyei Szerbiában.

Dr. Egeresi Zoltán Tudományos munkatárs (NKE EJKK, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont)

Török kisebbségi pártok fejlődése a balkáni országokban.

Varga-Kocsicska Aleksandra Doktorandusz (NKE, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola)

Balkán, liminális tér vagy terra incognita?

Krasz Péter Doktorandusz (ELTE, Politikatudományi Doktori Iskola)

Trendek a szlovén pártrendszerben.

Vita: 15 perc

Konferencia lezárása: 17:00-17:15 Dr. Ördögh Tibor, ÁNTK egyetemi docens, szervező.

Hely: VI. előadóterem (Ludovika Főépület, II. emelet)

RÉSZLETES PROGRAM

Regisztráció: 8:30-9:00 Ludovika Főépület, II. emelet

Megnyitó: 9:00-9:10 Dr. Ördögh Tibor, ÁNTK EUTT egyetemi docens, szervező
9:10-9:20 Egyesületi bemutató

1. szekció: Koronavírus és a semlegesség kérdése a Balkánon

Idő: 9:20- 10:30

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem
(Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Ördögh Tibor

Dr. Pintér Attila

Nagykövet (Magyarország Belgrádi Nagykövetsége)

Szerbia külpolitikája a koronavírus árnyékában

Szerbia külpolitikájában a koronavírus hónapjai alatt a kínai és orosz vakcinaszállítmányoknak, illetve az EU-csatlakozási folyamat leállításának köszönhetően fordulat látszott kialakulni. Mára azonban kiderült, az ország külpolitikai irányvonala a legcsekélyebb mértékben sem módosult, fő céljai, célkitűzései változatlanok maradtak. A különböző külpolitikai fejlemények (amerikai, német választás, közelgő francia választás), valamint régióban egyre jobban érzékelhető nézeteltérések (Belgrád-Pristina párbeszéd, BiH jövője, Tirana-Pristina vita, horvát-szerb és szerb-montenegrói viszony) miatt a bizonytalansági tényező lényegesen több és jelentősebb mint néhány évvel ezelőtt.

A Trump-adminisztráció idején Belgrád és Washington közeledni látszott egymáshoz, az Egyesült Államok nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az amerikai befolyásra kihívást jelentő harmadik fele(ke)t kiszorítsa a régióból. Mára kiderült, a Biden-adminisztráció számára a Balkán nem számít prioritásnak. Az jól érzékelhető, hogy Albánia és Koszovó kiemelt helyzete megmaradt Washington számára, megszűnt ugyanakkor a Fehér Ház nyugat-balkáni különmegbízottjának beosztása, de a State Department különmegbízottja sem annyira aktív, mint korábban.

A helyzetet tovább árnyalja a német parlamenti választás. Egyelőre nyitott kérdés, hogy Angela Merkel távozását követően mennyire számolhatunk aktív német Balkán-politikával.

Azzal, hogy az EU-bővítés az elmúlt két évben leállt és jelenleg nem sok remény mutatkozik arra, hogy lendületet kapna, harmadik hatalmak érdeklődése egyre inkább nő Szerbia irányában. Oroszország, Kína, Törökország érzékeli, hogy az integrációs folyamat elakadt, azzal ugyanakkor tisztában vannak, hogy nem tudnak alternatívát jelenteni Szerbia számára az EU-val szemben, de igyekeznek, hogy a keletkezett vákuumot kihasználják és a maguk javára fordítsák.

Szerbia ügyesen használta ki maga teremtette helyzeti előnyét a vakcinadiplomáciában, ráadásul évek óta jelentős gazdasági eredményeket könyvelhet el, ennek köszönhetően térségbeli pozíciói jelentősen megerősödtek. Kimondható, földrajzi fekvése, de az elért eredmények okán is, Szerbia jelenleg megkerülhetetlen tényezője a térségnek.

Szabó Zoltán Tamás
Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)

A COVID-19 járvány okozta válság kezelésére tett gazdaságpolitikai intézkedések az EU-ban és a Balkánon, valamint a hitelgarancia szervezetek hozzájárulása a válságkezeléshez

A COVID-19-járvány okozta turbulencia a lakosság mellett számos gazdasági szektort is komolyan érintett, egyes ágazatok különösen súlyos helyzetbe kerültek. A kihívások kezelése és az egyébként normál körülmények között valószínűsíthetően életképes iparágak, vállalkozások megmentése, a munkahelyek megvédése érdekében az Európai Unió, a nemzeti kormányok, a jegybankok, a fejlesztési bankok és a hitelgarancia-szervezetek számos intézkedést hoztak.

Az előadás tárgya az uniós és balkáni válságkezelési intézkedések bemutatása és összehasonlítása, az egyes országok, országcsoportok közötti különbségek és hasonlóságok elemzése. A fentiekén túl a vizsgálat kitér a kormányzati, a jegybanki és a fejlesztési banki intézkedéseken túl a KKV-szektor likviditásának biztosításában jelentős szerepet betöltő és mind az EU-ban, mind a Balkánon működő hitelgarancia-szervezetek válságkezelő tevékenységére is. A közvetlen kormányzati intézkedések ugyanis gyakran a nagy, stratégiai vállalatokra koncentrálnak, azonban az európai vállalkozások több mint 99 százaléka kis- és középvállalkozás (Európai Bizottság [2020]), amelyek túlnyomó része családi tulajdonban van. Ezen vállalkozások mind gazdasági mind pedig társadalmi szempontból rendkívül fontosak. Kiemelt jelentőségük ellenére a szektor tagjai gyakran nehezen jutnak piaci alapon finanszírozáshoz, mivel az információs aszimmetria következtében a bankok kevésbé hajlandóak hitelt nyújtani a kisebb vállalkozásoknak (vö. Columba – Gambacorta – Mistrulli [2009]). Ezen hátrány áthidalásának, illetve válságos időszakban az érintett vállalkozások megsegítésének egyik fontos eszköze a garanciaszervezetek tevékenysége, mivel egyrészt gyorsan és kevés bürokráciával tudnak intézkedni, másrészt pedig a jellemzően pro-ciklikus piaci hitelezéssel szemben képesek anticiklikus módon részt venni a KKV-szektor finanszírozásában. A pandémia során számos kisebb vállalkozás került nehéz helyzetbe, ezek finanszírozásában, likviditásuk biztosításában a garanciaszervezetek is kivették a részüket.

A pandémia gazdasági kihívásaira adott válaszok és a válságkezelési intézkedések nemzetközi összehasonlítása, továbbá a járványidőszak tapasztalatainak összegzése és a jó gyakorlatok bemutatása minden résztvevő számára hasznos tanulságokkal szolgálhat.

Kulcsszavak: Európa, Balkán, válságkezelés, COVID-19, garanciaszervezetek.

Lőrinczné Dr. habil. Bencze Edit
Tanszékvezető főiskolai tanár (KJE, Humánfejlesztési Tanulmányok Tanszék)

A COVID-válság kezelésének főbb aspektusai Horvátországban.

Horvátország nem volt kellően felkészülve a COVID 19 válság kezelésére, annak ellenére, hogy megfelelő jogi kerettel és stratégiai válságmenedzsment dokumentációval rendelkezett és mint az EU soros elnöke kezdetektől fogva nagyobb rálátása volt az európai események alakulására. A kormányzat nem nyitott társadalmi vitát a válság kezelésének módszereiről, a helyi és területi önkormányzatokat szinte minden döntéshozatali jogkörüktől megfosztották, csupán felügyeleti és végrehajtási feladatokkal rendelkeztek, mert a kormányzat felülről, kizárólag szakmai szempontok alapján kezelte a válságot, melyben az epidemiológusok játszották a fő szerepet. Mindez meghatározta fő a járványügyi intézkedéseket.

A COVID krízis azonban messze túlmutat annak egészségügyi vonatkozásain, hiszen jelentős társadalmi, szociális, pszichológiai és gazdasági hatásai voltak, kihatottak a politikai intézményrendszer működésére, utóbbi 2020 július 5-én előrehozott választásokat eredményezett. Az államháztartás felélte az előző két évben felhalmozott többletét és tartalékait, a gazdaság csökkenése, a húzó ágazatok hanyatlása, a nagyarányú munkanélküliség következtében Horvátország formálisan is recesszióba került, pedig a kormányzat számtalan válságkezelő intézkedéssel próbálta ellensúlyozni a krízis negatív következményeit. A tanulmány célja, hogy minél több oldalról bemutassa a COVID-válság hatásait Horvátországban, elemezze a kormányzat válságkezelő intézkedéseinek széles tárházát és működés közben ábrázolja a horvát válságmenedzsmentet.

Dr. Harangozó Dániel
Külső szakértő (Külügyi és Külgazdasági Intézet)

Fenntartható-e Szerbia katonai semlegessége?

Az előadás célja a szerb katonai semlegesség eredetének, főbb trendjeinek rövid felvázolása, valamint annak vizsgálata, hogy a 2020-as évek viszonyai között fenntartható-e az ország által 2007-ben meghirdetett biztonságpolitikai irányvonal.

Szerbia katonai semlegességének 2007-es meghirdetése tézisem szerint inkább volt "esetleges" (accidental), mintsem előre végiggondolt és megtervezett lépés, és létrejöttének elsősorban belső, mintsem a nemzetközi rendszerbeli vagy nagyhatalmi mozgatórugói voltak (eltérően például Ausztria semlegességének 1955-ös meghirdetésétől). A belpolitikai szempontok mellett azonban nemzetközi és diplomáciai okok is állnak a semlegességi politika mögött, elsődlegesen Koszovó kérdésének megoldatlansága és az Oroszországhoz fűződő viszony révén.

Létrejöttét követően majdnem másfél évtizeddel elmondható, hogy a semlegesség fenntartása a későbbi szerb kormányok érdekeit is jól szolgálta.

Nem került alapvetően feloldásra a kérdést kezdettől övező egyik legfontosabb dilemma: mennyiben tekinthető a szerb semlegesség az ország érdekeit tükröző, tudatos katonai-biztonságpolitikai irányvonalnak, és mennyiben bizonyos belső és nemzetközi szempontok diktálta politikai kényszerpályának?

Az előadás végkövetkeztetése, hogy a szerb katonai semlegesség hosszú távú fenntarthatóságának egyik legfontosabb feltétele az előbb említett dilemma feloldása. Mivel az ország egyik legfontosabb külpolitikai célkitűzése továbbra is az európai integráció, ezen dilemma egyik megoldási lehetősége a szerb semlegesség az EU semleges státuszú tagállamaihoz hasonló "újrafogalmazása" lehet.

Vita: 10 perc

Kávészünet: 20 perc (10:30-10:50)

2. szekció: Gazdasági kérdések a Balkánon

Idő: 10:50-12:00

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem
(Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Endrődi-Kovács Viktória

Dr. Cseh Balázs – Prof. Dr. Varga József
Doktorandusz (SOE, Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola);
Egyetemi tanár (MATE)

Az iszlám pénzügyek XXI. századi térhódítása a Balkánon.

Az iszlám bankrendszer a megalakulása óta eltelt közel 50 esztendő alatt szédítő karriert futott be. A szerzők e tanulmányukban a Balkán-félszigeten működő iszlám bankokat, különösen a szarajevói székhelyű Bosna Bank International és a török Kuvey Turk Bank tevékenységét elemzik. Dr. Rodney Wilson a skóciai Durham Egyetem közgazdaságtan professzora szerint az iszlám bankok utóbbi két évtizedben tapasztalt növekedése „kimagaslóan lenyűgöző, és nincs kétség afelől, hogy ez folytatódni fog a jövőben. A nagy ügyfélkör és a munkát végzők magas száma, valamint az állandó személyzet képzettségének fejlesztése a feltételezés oka, miszerint ez nem egy szimpla és rövid távú jelenség.”- ismerteti és csatlakozik a véleményhez a boszniai Hadžić professzor. Álláspontunkkal csatlakozunk a kutatókhoz. Továbbá világviszonylatban mérhető az iszlám pénzügyi szektor óriási növekedése. A mutatók szerint, amelyeket az Iszlám Pénzügyi Szolgáltatások Testülete (IFSB) állított össze például a 2004-2011 közötti időszakban a világválság ellenére is 38,4%-os növekedést mutattak az iszlám bankok. Az ezredfordulótól 2011-ig mintegy 10 év alatt pedig tízszeresére nőttek a pénzeszközök, elérve a 1300 milliárd US Dollárt, amely napjainkra már meghaladja a 2800 milliárd USD-t. Mindez arra vezethető vissza, hogy a 2008-as pénzügyi válság miatti nehézségek sok hagyományos bankot mélyen érintettek a világon, mely azok prociklikus jellegéből adódik. Ez természetesen igaz az iszlám bankok tekintetében is, azonban azok anticiklikus jellege miatt a határokon átnyúló iszlám pénzügyi tevékenységek világszerte nőttek, beleértve különösképpen a Bosna Bank International és a Kuvey Turk Bank balkáni tevékenységét is. A Bosna Bank International d.d. (BBI) 2000-ben alakult Európa első iszlám elvek szerint működő bankjaként Szarajevó székhellyel. Fentebbiekre tekintettel a publikáció a Balkánon működő iszlám bankrendszer tanulmányozásához e bankok mérlegének elemzésével járul hozzá. Ezen bankok működése azért érdekes, mert egy nem többségében vagy feltétlenül homogén iszlám pénzügyi környezetben működnek. Illetve a térségben megfigyelhető, hogy egy tisztán iszlám bank alapítása helyett a közeljövőben reálisabb scenáriónak tűnik, hogy a hagyományos bankok nyújtanak iszlám bankrendszeri szolgáltatásokat ún. „iszlám ablak” formájában. Mindemellett az befektető bank jellegből kifolyólag példának okáért Szerbia tekintetében jelentkeznek az ilyen típusú bankok mint a külső működőtőke és a befektetések biztosítói. A szerzők véleménye szerint a közeljövőben a Balkán térségében az iszlám pénzügyek térhódítása csak fokozódni fog, amely az elemzés és a helyzetfelmérés stratégiai aktualitását is indokolja.

Dr. Endrődi-Kovács Viktória
Adjunktus (BCE, Világgazdaságtan Intézet)

A nyugat-balkáni államok gazdasági felzárkózása a válságok tükrében.

A nyugat-balkáni államok egyik fő kihívása a gazdasági felzárkózás, amely az uniós csatlakozási tárgyalások során is egyre kiemelt figyelemmel bír. A régió államainak (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Észak-Macedónia, Montenegró és Szerbia) gazdasági fejlődését, felzárkózását több politikai, gazdasági, társadalmi kihívás is nehezíti, köztük gazdasági válságok és azok hatásai. Jelen előadás célja, hogy bemutassa, hogyan alakult a nyugat-balkáni államok gazdasági fejlődése 2003-tól napjainkig. Az előadás során két globális válság kap kiemelt figyelmet: a 2008/2009-es globális pénzügyi, valamint a 2020-as koronavírus nyomán kialakult globális gazdasági válság. Az előadás fő kérdésfeltevése: hogyan hatott a nyugat-balkáni államok gazdasági felzárkózására a két gazdasági világválság? Habár a két válság természetében különbözik egymástól, mégis a gazdaságra gyakorolt hatásaiban fellelhetők hasonlóságok: csökkenő gazdasági növekedés, növekvő munkanélküliség és államadósság. Az előadás során a kérdés mind kvalitatív (irodalom- és dokumentumelemzés), mind kvantitatív (adatelemzés) elemzési eszközökkel kerül megvilágításra illetve megvitatásra.

Kozma Klementina – Szolnoki Szabolcs
Tudományos segédmunkatárs (NKE EJKK, Amerika Kutatóintézet), tanácsadó (EuroAtlantic Befektetési és Tanácsadó Zrt.);
Kutatási munkatárs (NJE), innovációs és üzletfejlesztési igazgató (EuroAtlantic Befektetési és Tanácsadó Zrt.)

Bosznia-Hercegovina gazdasági lehetőségei a migrációs válság hatása alatt.

2018 óta megközelítőleg 70.000 migráns érkezett Bosznia-Hercegovinába és csupán egy minimális számuk kért menedéket az országtól. Többségük Horvátországon keresztül az Európai Unió nyugati államaiba kíván eljutni. A 2020-ban elszabaduló koronavírus járvány hatására azonban számos állam határa lezárult, melynek következtében a migráns csoportok Bosznia-Hercegovina területén rekedtek. A migránshelyzet kezelése számos konfliktust eredményezett, egyrészt Bosznián belüli a főváros és a helyi hatóságok között, másrészt Bosznia és az Európai Unió, harmadrészt pedig a Nemzetközi Migrációs Szervezettel. A jelenlegi migrációs válság nem tesz jót az amúgy is nehézségekkel küzdő Bosznia-Hercegovina gazdasági fejlődésére. Noha 25 éve véget ért az országban dúló háború, annak hagyatéka még mindig érezteti hatását, gazdaságilag nehézségekkel küzd és számos területen a korrupcióval is meg kell küzdenie. Gazdasága nagymértékben támaszkodik az ország nyersanyagkészleteinek exportálásában, illetve a külföldi segélyekre. Az erősen decentralizált bosnyák kormány és a bürokrácia magas foka miatt nehezen elevenednek meg a gazdasági reformok, így versenyképessége jócskán lemarad szomszédjaihoz képest. A tanulmány arra keresi a választ, hogy Magyarországgal és a V4 országokkal kialakulófélben levő többdimenziós együttműködés mélyítése milyen pozitív hatással lehet Bosznia gazdasági és társadalmi fejlődésére.

Dr. Novoszáth Péter
Egyetemi docens (NKE ÁNTK, Közpénzügyi Tanszék)

Demokrácia – Integráció – „Légi Utas BOOM”.

Előadásom legfőbb célja az, hogy bemutassa a Balkán három országa Bulgária, Horvátország és Románia demokratizálódása és euroatlanti integrációja miként vezetett a légi közlekedés liberalizációjának felgyorsulásához, az alacsony költségvetésű légitársaságok elképesztő térnyeréséhez, végső soron a légiforgalom kimagasló növekedéséhez. Hogyan változott meg a bulgár, horvát, román regionális repülőterek forgalma az elmúlt évtizedben? Milyen tényezők játszottak fontos szerepet a bulgár, horvát, román regionális repülőterek kiugró fejlődésében? Milyen szerepet játszottak a regionális repülőterek ugrásszerű fejlődésében az alacsony költségvetésű légitársaságok? Milyen módon járult ehhez hozzá a bulgár, horvát, román légi közlekedés fejlesztési stratégia megváltozása? Igaz-e, hogy egyes bulgár, horvát, román regionális repülőterek forgalma mára már jóval meghaladja vonzás körzetük, gyűjtő területük nagyságát? A COVID-19 világjárvány milyen változásokat hozott a légiforgalom alakulásában? A klímaváltozásokkal kapcsolatos várható újabb intézkedések milyen hatással lehetnek erre a fejlődési folyamatra?

Kulcsszavak: az integráció előnyei, balkáni országok gazdasági fejlődése, COVID-19 járvány hatásai a légiforgalomra, demokratizálódás gazdasági hatásai, légi közlekedés fejlesztési stratégiák, klímaváltozások lehetséges hatásai, a regionális fejlesztések, regionális repülőterek, régiók versenyképességének növelése, területi fejlesztések,

Vita: 10 perc

Ebédszünet: 45 perc (12:00-12:45) Zsibongó (Ludovika Főépület, II. emelet)

3. szekció: Koszovó és Montenegró

Idő: 12:45-14:45

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem
(Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Vizi Balázs

Dr. Csapó Zsuzsanna

Egyetemi docens (NKE ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék)

Koszovó?! Elismerésünk?! Avagy Koszovó nemzetközi közösségbe integrálódása rögzös útjának nemzetközi jogi vonatkozásai (államelismerés, nemzetközi szervezeti tagság).

Koszovó függetlenségének 2008-as deklarálása óta újságok, híradók külpolitikai rovatainak gyakorta fel-felbukkanó híre, épp mely állam ismerte el Koszovó államiségát vagy vonta vissza korábbi elismerését, Koszovó mely nemzetközi szervezethez csatlakozott vagy épp mely szervezettől kapott kosarat s vált köddé csatlakozási reményük. Az előadás érinti ugyan a reálpolitikai vonatkozásokat, de fókuszát a kérdéskör nemzetközi jogi aspektusain tartja. Szót ejt az államelismerés joghatásairól, s a már megadott elismerés visszavonásának jogszerűséről. Kitér többek között az Európai Unió Törvényszékének tavaly őszi döntésére is, rámutatva, van-e értelme különbséget tenni „állam” és „ország” között, mint ahogy azt a bírák megtették a Spanyolország keresetére indult eljárásban. Az idén ősszel lejáró, még Trump elnök védnöksége alatt kieszközölt egyéves moratórium is górcső kerül, amelyben Szerbia vállalta, felfüggeszti a koszovói elismerések visszavon(at)ását célzó politikáját, Koszovó pedig kötelezte magát, hogy egy időre nem nyújt be nemzetközi szervezeteknél újabb csatlakozási kérelmeket. S hogy elismerés elismerést szül-e, Pristina és Belgrád mellett Jeruzsálem és Tel-Aviv is szóba kerül.

Dr. Tóth Norbert – Dr. Vizi Balázs

Tanszékvezető egyetemi docens (NKE ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék);

Egyetemi docens (NKE ÁNTK, Nemzetközi Jogi Tanszék)

"Köztes államiség": Koszovó kisebbségi jogokkal kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeiről.

Az előadás arra keresi a választ, hogy Koszovó vitatott államiségának fényében, hogyan értelmezhetőek azok a nemzetközi jogi kötelezettségvállalások, amelyeket Koszovó – egyebek mellett – az alkotmányában a kisebbségek jogaival kapcsolatban vállalt. Külön érdekesség, hogy Koszovóban, már a 2008-as függetlenségi nyilatkozat elfogadása előtt a nemzetközi igazgatási feladatokat ellátó UNMIK külön megállapodásban biztosította, hogy az ET Kisebbségvédelmi Keretegyezmény monitoring eljárása Koszovóra is kiterjedjen. Az a tény, hogy a Koszovói Köztársaság - számos tagállam ellenállása miatt - nem válhatott sem az ENSZ, sem az európai regionális nemzetközi szervezetek tagjává, valamint közvetlenül nem csatlakozhat a kisebbségeket érintő nemzetközi szerződésekhez, felveti azt a kérdést, hogy mi alapján alkalmazhatja Koszovó a területén ezeket a kisebbségi jogokat védő nemzetközi normákat, illetve milyen nemzetközi jogi kötelezettségei származhatnak e normák önkéntes vállalásából? Az előadás rávilágít arra, hogy Koszovónak milyen bel- és külpolitikai érdekei fűződnek ahhoz, hogy a nemzetközi kisebbségi jogi standardokat alkalmazza és erre milyen lehetőségei vannak a nemzetközi jog alapján.

Németh Ferenc
Kutató (Külügyi és Külgazdasági Intézet)

Rama kontra Kurti: regionális versenyfutás az albánok kegyeiért?

Ha igaz az a feltevés, miszerint Aleksandar Vučić szerb államfő nemcsak a Szerbiában, hanem a szomszédos országokban élő szerb közösségek elsőszámú vezetője is kíván lenni, akkor jogosan merülhet fel bennünk a kérdés: van-e az albánság körében hasonló aspirációval rendelkező politikus? A válasz jelenleg nem egyértelmű, a posztra már ketten is bejelentkeztek. Edi Rama albán és Albin Kurti koszovói miniszterelnökök egyaránt országaik albánjainak, valamint a környező országok (Észak-Macedónia, Montenegró és Szerbia) albán közösségeinek is „vezérei” kívánnak lenni. Hogyan mutatkozik meg a két kormányfő bel-és külpolitikájában ezen aspiráció, illetve melyiküknek vannak jobb esélyei e cél beteljesítésére?

A kutatás a két albán politikus regionális aspirációit kísérli összehasonlítani: milyen módszereket, politikai témákat és csatornákat, illetve retorikai elemeket alkalmaz a két vezető az Albánián és Koszovón kívül élő albán közösségek megszólítására? Mennyire népszerűek a szerbiai (Preševo-völgyi), montenegrói és észak-macedóniai albánok körében? Van-e ezen országokban általuk támogatott politikai aktor, illetve miként jelenik meg Rama személye Koszovóban, Kurti pedig Albániában? Az elemzés a két miniszterelnök korántsem felhőtlen viszonyát is gorcsó alá veszi; mennyire tör(het)i meg az albán-albán egységet a két kormányfő regionális rivalizálása, különösképpen Rama jó viszonya Vučić elnökkel?

A regionális vezetős szerepe egyelőre nem lejátszott mérkőzés. Amíg az albán kormányfő immár harmadik mandátuma útján fűzheti szorosabbra meglévő politikai, gazdasági és társadalmi kapcsolatait (és befolyását) a Balkán albánságával, addig Kurti a fiatal és a politikai változásban bízó albánok támogatásában bízhat – ehhez pedig sikere a 2021-es koszovói parlamenti választásokon is hozzájárult.

Ármás Julianna
Kutató (Külügyi és Külgazdasági Intézet)

Az albán identitás rétegei: úton a koszovói identitás felé?

A koszovói identitás kérdése már a függetlenség deklarálása előtt is a figyelem középpontjában volt, a függetlenség kikiáltása óta pedig kifejezetten hangsúlyos kérdéssé vált. Ugyanakkor a témakör rendkívül érzékeny, nem véletlenül nyilatkoztak koszovói döntéshozók is úgy, hogy az albán identitástól elkülönülő koszovói identitás nem létezik. Ez abból a megfontolásból adódik, hogy a saját identitás igénylése káros lehet Koszovó függetlenségének elismerésére. A kérdést tovább árnyalja, hogy az identitás több szintjét különböztetjük meg, így beszélünk először nemzeti identitásról, majd politikai identitásról, azt követően pedig nemzetek feletti identitásról. Az albán identitáson belül mindhárom szint értelmezhető, ahol a különböző államokban élő albánság nemzeti identitása megegyezik, a politikai identitásuk eltérő, míg a nemzetek feletti identitást ismét mindannyian osztják. Megfogalmazódik a probléma, mely szintre sorolható a koszovói albánság hovatartozása.

Jelen kutatás az albán identitás rétegeinek értelmezése után a koszovói nemzeti identitás kialakulásának lehetőségét vizsgálja az ontológiai biztonság elméleti keretében. Az identitás különböző szintjeinek funkcióit nézve a fiatal állam esetében a politikai identitás építése a lényeges a végrehajtó hatalom legitimitációjának érdekében, a függetlenedésért folytatott küzdelem a nemzeti ébredés lényegi elemének tekinthető. A koszovói identitás kérdése megosztó, így korai lenne szilárd nemzeti identitás létét állítani, különösen úgy, hogy a Szerbia relációjában fenntartott konfliktusos helyzet jelentette ontológiai biztonság a szerbek ellenében megfogalmazott albán nemzeti identitást konzerválja.

Pap Tibor
Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)

Csata Cetinjeért.

Elemzésemben a 2021 nyarán zajló cetinjei események háttérére világítva rá szeretném bemutatni a demokratizálódás és a nemzetépítés nyugat-balkáni folyamatainak máig zajló, s ciklikusan újabb és újabb országok közötti súrlódásokhoz vezető eseményeit. Kitérek a Nyugat-Balkán fogalmának politikaszemantikai háttérére, s az ezzel a napi politikai gyakorlatot meghatározó értelmezési kerettel kapcsolatos kitörési kísérletekre. Az ún. „szerb világ” állandósulni látszó szókapcsolat mögött megbúvó nemzetépítési törekvéseket vizsgálva, annak természetén túl az időben párhuzamosan jelen lévő, vele szemben megfogalmazott előzetes egyesülés elképzelést is vizsgálva a realitások és a szociológiai értelemben vett stratégia cselekvés közötti feszültséget is vizsgálom, hogy világossá teszem utóbbi legitimációs funkcióját. Erre az értelmezési bázisra támaszkodva reményeim szerint sikeresen be lehet mutatni az integrációs és dezintegrációs folyamatok kavalkádjának ellentmondásait, s értelmezni a centrum-(külső fél)periféria tengelyen elhelyezhető korlátozott mozgástérből fakadó szereplehetőségek repertoárját. Ennek segítségével olyan 'besorolási' anomáliák kezelésére kínálok értelmezési keretet, amelyek az elmúlt három évtized egyes meghatározó politikai aktorai (Djukanović, Vučić) kapcsán megfogalmazódó, egymásnak ellentmondó percepciókat is fel tudják oldani. Kulcsszavak: Nyugat-Balkán, integráció, nemzetépítés, etnikai konfliktusok, külső félperiféria

Teszary Miklós
Doktorandusz (ELTE, Kelet-európai történelem doktori program)

Az egyházügyi törvény Montenegróban.

Az elmúlt két évben a 2006-os Szerbiától való függetlenedés óta Montenegróban olyan erőteljes konfliktusnak lehetünk szemtanúi, amely az egykori tagköztársaságok között eddig lényegében példátlanok tekinthetőek. A Belgrád és Podgorica között kialakult konfliktus háttérében a montenegrói egyházügyi törvény áll, amelynek alapján a szerb ortodox egyház vagyona elkobozhatóvá válik az alig 600.000-es lakosságú államban. A szerb ortodox egyház Montenegró legnagyobb vallási szervezete, amely Jugoszlávia létrejötte után lényegében bekebelezte a montenegrói egyházat, annak teljes vagyonával. A 2020-ban elfogadott montenegrói egyházügyi törvény következményeként ezeket az ingatlanokat a szerb ortodox egyház akár el is veszítheti. A törvény háttérében a szerb identitásnak a kérdése is feltűnt, hiszen a montenegrói politikai elit egy része szerint szerb ortodox papság jelentős szerepet játszott abban, hogy az 1981-es 3,4 százalékos arányról 30 százalék környékére emelkedett a magukat szerbnek vallók aránya Montenegróban. Kutatásomban arra vállalkoztam, hogy a két állam közötti konfliktus okait és jelentőségét mutassam be. Előadásomban a montenegrói és a szerb ortodox egyház közötti feszültség okait, valamint a Belgrád – Podgorica szembenállást mutatom be. Kitekintéssel a montenegrói ortodox egyház 1993-as „újjászületésére”, valamint az eddig bejárt életútjára. Az egyházügyi törvény, valamint a Belgrád - Podgorica szembenállása kapcsán azt láthatjuk, hogy az ingatlanok kérdésén jócskán túlmutató konfliktusnak lehetünk a szemtanúi, amely szorosan összefügg a montenegrói állam- és nemzetépítés kérdéskörével.

Rontó Martin
MA-hallgató (BCE, Politikatudományi mesterszak)

A válságok hatása Montenegró EU integrációjára.

Kutatásom fő témájaként Montenegrót választottam. Elsősorban azért, mert a Nyugat-Balkán ezen országával a hazai tudományos közösség kevésbé foglalkozik. Ezen megfontolásból kiindulva bővíteni szeretném a magyarországi ismereteket a montenegrói válságkezelések kompartisztikájával. Kutatásom fő kérdése az, hogy vissza vetik-e a válságok a Montenegró Európai Uniós integrációját? Mindezt az alábbi módon igyekszem bemutatni; a pénzügyi (2009-2010) és a Covid-19 (2019-2020) okozta világválság összehasonlításával, az Európai Bizottság országos (Council of Europe Country Reports) jelentései alapján. Mindezek mellett igyekszem felhasználni többek között a Montenegrói közlöny (Službeni list Crne Gore), hogy megvizsgáljam, milyen intézkedéseket hozott a kormány a járványkezelés megfékezése érdekében, valamint ezzel együtt megvizsgálom a Montenegrói Statisztikai Hivatal (MONSTAT) ezekben az időszakokban közzétett gazdasági kimutatásait. Az előzetes hipotézisem az, hogy montenegrói állam válságos időkben megkérdőjelezi az Európai Unió integrációs programjának a helyességét. A kutatásomat igyekszem a legkörültekintőbben kimeríteni ebben a témában. Mellőzve a felesleges adatokat és fókuszáltan feltárni a válság mögött meghúzódó intézkedéseket, valamint a kutatás folyamán felmerülő problémákat, esetleges hibás következtetéseket korrigálni.

Vita: 15 perc

Szünet: 15 perc (14:45-15:00)

4. szekció: Történelem

Idő: 15:00-17:00

Hely: Egyetemi Központi Könyvtár Perjés Géza Terem
(Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Prof. Dr. Juhász József

Szabó Mátyás

Doktorandusz (NKE, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola)

Az Európai Duna Bizottság jogállása és al-dunai tevékenysége (1856-1918).

A hosszú XIX. század Európáját alapvetően határozta meg az 1815. évi bécsi kongresszuson kialakított szövetségi rendszer, illetve európai jogrend alapelvei: a restauráció, a legitimizmus és a kontinens hatalmi egyensúlyának biztosítása. A bécsi kongresszussal az európai hatalmak az államterületek alakítása mellett rendezték a diplomáciai kapcsolatok jogát, vállalták, hogy Európa kérdéseit rendszeresen konferenciákon tárgyalják. Bizonyos konkrét ügyekben a bécsi elvek nemzetközi együttműködést is előírtak, ilyen kérdés volt a nemzetközi hajózás szabályozása a Záróokmány VII. fejezetében.

A nemzetállamok és a modern polgári jogrendszerek kialakulása mellett a századot végigkísérte az Oszmán Birodalom gyengülése és az ebből következő biztonsági kihívások. Az oszmán szuverenitás alól szabadulni igyekvő félszuverén területek, előbb-utóbb önálló államiségre tettek szert. Kivételes esetet jelentet Bosznia, amely közigazgatási cesszió révén került az Osztrák-Magyar Monarchia fennhatósága alá. Hasonló (korlátolt, szakigazgatási) cessziós szerződés rendezte az al-dunai térség helyzetét is, amely a Duna-torkolaton a hajózás ellenőrzését nemzetközi felügyelet alá helyezte.

A század második felében dúló háborúkat lezáró kongresszusok napirendjén a nemzetközi Duna-hajózás kérdése és a bécsi elvek kivitele is rendszeresen szerepelt. Az Európai Duna Bizottság folyamatos jogkiterjesztéssel az európai kongresszusok nyomán (1856 Párizs, 1858 Párizs, 1865 Galac, 1871 London, 1878 Berlin, 1881 London, 1883 London) egy technikai jellegű provizorikus delegációból egy kivételes jogállású nemzetközi bizottsággá fejlődött. A Berlini kongresszust követően a bizottság szinte már enklávéként működött, rendelkezett mindhárom hatalmi ág csökevényével, rendszabályait maga hozta, saját szervezetével hajtotta végre, folyamrendészeti kihágási ügyekben pedig fellebbviteli bíróságként működött, személyzete és intézményei területenkívüliséget élveztek.

Az előadásban bemutatásra kerül az Európai Duna Bizottság létrejötte, jogi státuszának fejlődése, egyúttal azon tevékenységi köre, amely túlmutat a pusztán technikai jellegű karbantartási munkálatokon: így a jogalkotó tevékenység, a közbiztonság javítása, az infrastrukturális fejlesztések, illetve a bizottság szociális tevékenysége.

Perényi Bálint

Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)

Magyar geopolitika: adalékok az Államtudományi Intézet szerepéhez. Fekete Lajos, jugoszláv referens publikációs tevékenysége.

A Teleki Pál által 1926-ban létrehozott Államtudományi Intézet a két világháború közötti magyar politikai földrajz és geopolitika legmeghatározóbb tudományos intézménye volt. Intézet fő feladatának tekintette az első világháború után Magyarországtól elszakított területekre vonatkozó mindennemű, de elsősorban politikai földrajzi anyag szisztematikus gyűjtését, feldolgozását és közzétételét. Létrehozását követően döntéselőkészítő műhellyé vált, amely a magyar politikai földrajz tekintetében kiemelkedő tudományos munkát végzett és kulcsfontosságú információkat szolgáltatott az ország külpolitikai terveinek megvalósításához. Az Intézet funkciójából fakadóan csak részben működött a nyilvánosság előtt, a második világháború után pedig parkoló pályára került,

iratanyagának egy nagy része pedig megsemmisült, ezért tevékenysége a mai napig nem feltárt.

Az Intézetben dolgozó munkatársak általában egy-egy szomszédos ország, trianoni utódállam szakértői, referensei voltak, feladatuk az adott országról való adatgyűjtés, feldolgozás és összeállítás volt.

Az Intézet által összeállított anyag nem csak a politika számára állt rendelkezésre, hanem annak egy részét a korabeli sajtóban közzé is tették. Mivel a térkép- és iratanyaggal ellentétben a nyilvánosság előtt megjelent írások sokkal inkább fennmaradtak, az Intézet által feldolgozott politikai földrajzi érvrendszert részben feldolgozhatónak és rekonstruálhatónak véljük ezekből.

Fekete Lajos 1930-tól 1947-ig jugoszláv referensként tevékenykedett az Államtudományi Intézetben, akinek a korabeli magyar sajtóban több Jugoszláviával foglalkozó írása is napvilágot látott, elsősorban a magyar kisebbség szemszögéből vizsgálva a balkáni államot és annak viszonyait. Az általa, mint az Államtudományi Intézet munkatársa által körvonalazott Jugoszlávia-kép tudománytörténeti jelentősége túlmutat az egyszerű történeti érdekesség kategórián, hiszen az Intézet közvetlenül a legfelsőbb politikai körökkel állt összeköttetésben, így a külpolitikai döntéshozásban is fajsúlyos szerepet játszott.

Előadásomban szeretném röviden összefoglalni az Államtudományi Intézet szerepét a két világháború közötti magyar geopolitikában Fekete Lajos Jugoszláviára vonatkozó publikációs tevékenységének vázlatos bemutatásán keresztül.

Kulcsszavak: magyar geopolitika, politikai földrajz, Államtudományi Intézet, Jugoszlávia

Lajos Máté

Doktorandusz (ELTE, Kelet-európai történelem doktori program)

Kemény Gábor nyilas külügyminiszter zágrábi útja.

A második világháború Európa legtöbb országát válságba taszította, ami a német külpolitikában délkeletnek nevezett térséget sem kerülte el. A Jugoszláv Királyság összeomlásakor születő Független Horvát Államot négyéves fennállása során krízisek sorozata jellemezte, amikre az országot irányító Usztasa Mozgalom kül- és belpolitikai okok miatt képtelen volt megoldást találni. 1944 októberében a sikertelen magyar kiugrási kísérletet követően a hatalmat a Nyilaskeresztes Párt – Hungarista Mozgalom ragadta magához, ám a belső rend megszilárdítása és a nemzetközi elismerés a Szálasi-kormány számára is csupán elérni vágyott cél maradt. Az előadás Kemény Gábor nyilas külügyminiszter 1945. februári zágrábi látogatásával foglalkozik. Az előadó röviden vázolni kívánja Kemény útjának előzményeit, így a két szervezet közötti kapcsolatfelvételt, a nyilas hatalomátvételt követő magyar és horvát sajtó pozitív híradásait, majd bemutatásra kerül a háborús összeomlás megelőző út, annak céljai, sajtóvisszhangja, valamint gyakorlati következményei. Az előadás levéltári forrásokra és korabeli kiadványokra támaszkodva tervez ismertetni egy, a történetírásban eddig kevés figyelmet kapott kérdéskört, amely sorsdöntő jelentőséggel nem bírt ugyan, de számos érdekes részletet tartalmaz.

Bozsó Péter
Doktorandusz (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)

Enver Hodzsa szakítása Titóval és a Kocsi Dzodze per.

Kocsi Dzodze koncepció pere sajátos szerepet tölt be az albán kommunista párton belüli likvidálások történetében és a Sztálin által instruált koncepciók perek között is. Az albán párton belüli leszámolások korábban nélkülözték a teatralitást és nem ragaszkodtak a „bűnös” beismerő vallomásához és karakterének teljes ideológiai megsemmisítéséhez, inkább a hagyományos törzsi, családi öldöklések sorába illeszkedtek. A harmincas évek sztálini perei felfrissítésének is ez az első felvonása, de sokban eltér a későbbi perekétől, mivel az áldozat nemcsak mondvacsinált titoista volt. Albánia kicsinysége és elszigeteltsége miatt talán nem is volt alkalmas Sztálin szempontjainak megfelelő nemzetközi demonstráció bemutatására. Vázolom az albán kommunista párt megalakulását követő, gyilkosságokhoz vezető, belső ellentéteket és ezeknek a jugoszláv kommunistákhoz és a nagyalbán nacionalizmushoz való viszonyát. Ebben a „nemzetközi helyzet fokozódása”, Tito és Sztálin szakítása, épp a legjobbkor jött a pártvezető Enver Hodzsa számára, aki a szovjetekhez pártolva tudta hatalmát megőrizni, tartósítani. A jugoszláv gazdasági segítséget szovjet váltotta fel. Ezekután megvizsgálom a Kocsi Dzodzeről magyar nyelven hozzáférhető sajtóhíreket, irodalmat és értékeléseket, amelyek a korabeli híradásokat kivéve már igen korán koncepciók perként értékelték a történeteket, nagyrészt a Rajk-per és áldozatának rehabilitálása miatt.

Kulcsszavak: Enver Hodzsa, geopolitika, Kocsi Dzodze, kommunista pártok, titoisták.

Prof. Dr. Juhász József
Egyetemi tanár (ELTE BTK, Történeti Intézet)

A konföderatív Jugoszlávia koncepciója.

1990-91-ben a jugoszláv válság megoldása – vagy legalább kontroll alatt tartása és az addigi föderatív szocialista állam szabályozott, háború-mentes felszámolása – céljából több javaslat született az ország konföderálására. Az 1990 tavaszi választások után felállt horvát és szlovén kormányok közös tervezete (1990. október), Izetbegovic boszniai és Gligorov macedón elnök koncepciója (1991. június) és az első átfogó nemzetközi béketerv (Carrington-terv, 1991. október) egyaránt ezen az elképzelésen alapult. De lehetséges volt-e egyáltalán a konföderatív Jugoszlávia? Milyen intézményekben öltött volna testet a konföderáció, s működhetett volna-e válságkezelési eszközként? Milyen tagállami szuverenitást és államközi társulást irányoztak elő az egyes tervezetek, milyen rendszerváltási és euro-integrációs stratégiákkal ötvözték az államszervezési javaslatokat, s hogyan fogadta mindezt Milosevic Szerbiája? Az előadás ezekre a kérdésekre keres választ, kitérve arra is, hogy a jugoszláv dezintegráció historiográfiájában hogyan jelenik meg a problematika, hogyan ítélik meg a különböző szerzők a konföderálás esélyeit.

Prof. Dr. Gulyás László
Egyetemi tanár (Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására)

A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság válsága: avagy Milošević bukása.

A titói jugoszláv állam széthullása egy hosszú és erőszakos folyamat volt. Ennek egyik fontos állomása volt, amikor 1992. április 27-én Szerbia és Montenegró megalakította a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságot (JKSZ), mely ezen a néven 2003. február 4-ig állt fent.

Gyakorlatilag JK SZ egy szerb-montenegrói államszövetség volt, melynek elnöki pozícióját Milošević szerezte meg. Első JK SZ elnöki ciklusa 1997. július 25-én kezdődött, és 2001 júliusáig tartott volna. De 2000 nyarán úgy gondolta, hogy egy előre hozott választással gyorsan legyőzi az ellenzékét, ezért 2000 júliusában rendkívüli választásokat hirdetett meg azon év szeptemberére.

De Milošević elszámolta magát, ekkorra már népszerűsége jelentős mértékben csökkent. A Miloševićcsel elégedetlenek élére egy újonnan alakult diákszervezet, az OTPOR (Ellenállás) állt. Legismertebb jelszavuk egyszerű volt: „Gotov je!” (magyarul „Vége van!”, mármint Miloševićnek). OTPOR folyamatosan akciózott és ezzel nyomás alatt tartotta Miloševićet.

Az OTPOR küzdelmei összekapcsolódtak más ellenzéki csoportok tevékenységével. Ezek csúcspontja egy hatalmas tüntetés volt 2000. október 5-én, a belgrádi Köztársaság téren, illetve ezen a napon került sor a TV-székház tüntetők általi elfoglalására is. Ezek az események – amit összefoglaló néven bulldózer forradalomnak nevezünk – eredményeként Milošević megbukott.

Előadásomban a fenti folyamatot – különös tekintet az OTPOR ún. erőszakmentes mozgalmának jellemzőire – kívánom bemutatni. Ennek során felhasználok az ún. „színes forradalmakkal” (rózsás, narancsos, Majdan, etc.) foglalkozó legújabb szakirodalmat. Ennek alapját az adja, a szakirodalom a bulldózer forradalmat tekinti az első színes forradalomnak.

Dr. Szakály Zsuzsa
Adjunktus (SZTE ÁJK, Nemzetközi és Regionális Tanulmányok Intézete)

Bosznia és Hercegovina államszerkezete – egyedi megoldás, problémás működés.

Bosznia és Hercegovina állama létrejötté óta problémákkal terhelt. Ennek oka nemcsak a jugoszláv háború alatt elkövetett cselekmények máig tartó hatásában, a nemzetiségi ellentétekben és a három államalkotó nemzetiség eltérő céljaiban keresendő, hanem az államszerkezet kialakításában is.

A Daytoni Egyezmény elfogadásakor a fő cél az újabb háborús konfliktus elkerülése volt, valamint a három államalkotó nemzetiség megfelelő képviselőinek biztosítása. A nemzetközi szereplők úgy gondolták, hogy az első demokratikus választások után fejlődni fog az ország, a demokratizmus és a jogállamiság útján halad majd, tovább lépve az eredeti berendezkedésen.

Ez azonban napjainkig sem történt meg, még mindig az 1995-ben bevezetett államszerkezet érvényesül, amely a széleskörű nemzetiségi vétőjogok miatt nem tudja biztosítani az állam megfelelő működését. A folyamatos nehézségek okán egyre nehezebb fenntartani a központi szint funkcionalitását.

Amikor egy államban több, eltérő nyelvvel, kultúrával, szokásokkal rendelkező nemzetiség él együtt, a föderáció jól bevált államszerkezeti forma az érdekek érvényesítéséhez és az ország működésének biztosításához.

Előadásomban azt kívánom megvizsgálni, hogy a föderalizmus, amely számos országban jó megoldást kínál az ország működtetéséhez, miért nem vált be Bosznia és Hercegovinában, milyen okok vezettek a rendszer válságához.

Vita: 15 perc

5. szekció: Aktuális politikai kérdések a Balkánon

Idő: 15:00-17:00

Hely: VI. előadóterem (Ludovika Főépület, II. emelet)

Szekcióvezető: Dr. Reményi Péter

Dr. Reményi Péter

Egyetemi docens (PTE TTK, Földrajzi és Földtudományi Intézet)

A Nyugat-Balkán demográfiai válsága.

A Nyugat-Balkán és a válság kapcsán ma már nem elsősorban a demográfiai kérdések jutnak eszünkbe, de az érintett országok népesedési trendjei hosszú távú problémákat jeleznek. Ennek egyszerre oka a csökkenő születésszám (Szerbia, Horvátország vagy Bosznia-Hercegovina esetében a teljes termékenységi arányszám messze a reprodukcióhoz szükséges 2,1-es érték alá esett), valamint a nagyfokú emigráció, melyet ugyan a pandémia ideig-óráig visszafordított, de annak elmúltával újra növekedésnek indulhat. A kettő eredőjeként Szerbiában a népesség fogyása megközelíti, Horvátországban és Boszniában meg is haladja a 0,5%-ot. A következmények között hosszú távon a gazdaság és a társadalmi nagyrendszerek fenntarthatósága emelkedik ki, de egyes területek elnéptelenedése már ma is probléma. Egyes, politikai konfliktusokkal is terhelt térségekben az etnikai alapon is differenciálódó demográfiai mutatók (természetes változás is de sokkal inkább a migráció) viszont rövid távú problémákat is felvethetnek: az átlagnál nagyobb például a boszniai horvátok emigrációja, mely a törekeny etnikai alapú politikai egyensúly megbomlását is jelentheti Hercegovinában. Mindez egy olyan társadalmi-gazdasági helyzetben zajlik, amikor az európai centrumtárság gazdaságának egyre nő a munkaerő-szükséglete, mely már a közép-európai félperifériát is eléri, amely egyre inkább erről az európai perifériáról (is) igyekszik a hiányzó munkaerőjét pótolni, további növekvő vonzerőt generálva a térség munkavállalói számára.

Léphaft Áron

Doktorjelölt (PTE, Földtudományok Doktori Iskola)

Választási rendszer és etnopolitikai sikeresség Szerbiában 1990 után.

A második Jugoszlávia dezintegrációs folyamatai lehetőséget teremtettek a jelentősebb kisebbségi szereplőknek arra, hogy önálló, hatékony szervezeteket hozzanak létre és megmérettessék magukat az utódállamok kialakuló politikai arénaiban. A szabad választási megmérettetést nagyban befolyásolták a térségben kirobbanó etnikai konfliktusok, a rohamos gazdasági visszaesés, de főként a választási rendszer kedvezőtlen körülményei, illetve a politikai átmenetet a saját céljai szerint egyoldalúan alakító kommunista utódpárt, a Szerbiai Szocialista Párt érdekei. A vizsgált időszakban a hatalmi párt választási manipulációi sokrétűek, és az ellenzéknek tett kisebb-nagyobb engedmények eredményeként folyamatosan változó választási rendszer az ellenzéki pártok mellett egyértelműen a kisebbségeket hozta hátrányos helyzetbe, vagy egyes esetekben ellehetetlenítette az önálló politikai képviseletet.

A kutatás arra keresi a választ, hogy az 1990-ben kezdődő időszak választási rendszerei által alkalmazott területi megoldások hogyan hatottak a kisebbségek, köztük főként a magyar szervezetek sikerességére, illetve hogyan befolyásolták a belső erőviszonyaikat. A munka kitér arra is, hogy a 2000-es fordulat után bevezetett szabályok milyen új feltételeket teremtettek és ezek hogyan hatottak az etnopolitikai szereplők területi viselkedésére.

Horváth László
Területi elemző (KKM, Nyugat-Balkán Főosztály)

Történelmi vagy politikai? - a magyar-szerb megbékélési folyamat kérdőjelei.

A közelmúlt térségünkben egyedül álló eseménye a magyar-szerb történelmi megbékélési folyamat, melyben kiemelkedő szerep hárult a Magyar-Szerb Akadémiai Vegyes Bizottságra és a két országot vezető politikai elitre is. Induláskor a Magyar-Szerb Akadémiai Vegyes Bizottságé volt a főszerep, mely tudományosan feltárta a két nép történelmének 1941 és 1948 közötti időszakát, számos kiadványban közzétéve kutatásainak eredményeit. Ez volt az egyik alapvető előfeltétele annak, hogy magyarok és szerbek között, közel nyolcvan esztendő távlatából egy a kölcsönös bizalmon alapuló, napjainkra stratégiai mértékűvé fejlődött együttműködés jöhetett létre. Ennek formális „szentesítésére” 2021. szeptember 8-án a 6. magyar-szerb kormányzati csúcstalálkozó margóján került sor, ahol a miniszterelnökök aláírták a két ország kormánya között a baráti kapcsolatokról és a stratégiai partnerségi együttműködésről szóló szerződést, amely szinte az összes lehetséges együttműködési területet felöleli a két állam viszonylatában. A múlttal való együttes, bátor szembenézés további hozadéka, hogy napjainkra a szerbiai magyar nemzeti közösség és a magyarországi szerb közösség is egyaránt megbecsült tagja a társadalomnak, amelyben él. Emellett Magyarország az egyik legelkötelezetebb és legkövetkezetesebb támogatója Szerbia európai integrációs folyamatának is. A viszonyrendszert nagyban segíti, hogy a vajdasági magyarság legitim politikai szervezete immár évek óta a szerbiai kormánykoalíció tagja. Az elemzés történelmi kitekintésben arra a kérdésre keresi a választ, hogy miért éppen a szerbekkel és miért éppen pont most, továbbá, hogy kizárólag a megbékélési folyamatnak köszönhetően sikerült-e, viszonylag rövid idő alatt feloldani a kétoldalú kapcsolatok elmélyítését ellehetetlenítő, nehezítő akadályokat és stratégiai partnerségi viszonyt kialakítani.

Makai József
Kommunikáció tanár (KJE, Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék)

A zöldpolitika esélyei Szerbiában.

2012 óta Aleksandar Vučić jelentősen átalakította a szerbiai viszonyokat. Az SNS-ből rendkívül hatékony gépezetet épített, politika kommunikációjának fő platformjai a megfizethető árú bulvárlapok, a reality műsorokat és az SNS-dominálta politikai műsorokat elegyítő, földi sugárzású kereskedelmi tévék, illetve az állami csatornák lettek. Aktív az Instagramon és az ún. közösségi média más felületein, néhány kiugrott SNS-tag pedig azt is nyilvánosságra hozta, miként működnek a párt központilag irányított trolljai.

Úgy tűnik, Vučić bírja a nemzetközi közösség támogatását azután is, hogy Szerbiát már csak részben szabadnak minősíti például a Freedom House vagy a RSF, a választások tisztasága pedig nemegyszer megkérdőjelezhető.

Az államfő (és pártelnök) dominanciáját sem (a tőle elvileg független) miniszterelnök, sem az ellenzék nem veszélyezteti. A 2012-es - most már nyilvánvalóan korszakhatárnak számító - választások óta az ellenzéki pártok többször, többféleképpen próbáltak szembeszállni Vučić megszilárdulni látszó rendszerével, eddig kevés sikerrel. Alkalmi szövetségeik nem állták ki az idő próbáját, ám a 2020-as parlamenti választások bojkottja mégis sikeresnek számított, hiszen jóformán csak az SNS és kliensei ülnek a parlamentben (Vučić bejelentette, hogy 2022-ben ismét előrehozott választásokat tartanak, a census pedig marad 3 százalék).

A rezsim az elmúlt években egy komoly kihívással szembesült. Az önszerveződő, város- és környezetvédelmi mozgalmak, a gyakran átlátható struktúra és intézményi keretek nélkül működő csoportok néhány ügyben meghátrálásra készítették a kormányzatot. Az egyik az ún. mini vízerőművek ügye volt, a másik ütközet pedig jelenleg is zajlik. A Rio

Tinto bányavállalat-óriás szerint Szerbia lítiumban rendkívül gazdag lelőhely lehet, ám a környezetvédelmi aktivisták ellenzik a beruházást és a bányászat beindítását.

Mostanra sajátos helyzet alakult ki Szerbiában: a zöld mozgalmárok mozgósítási képessége jelentősebbnek tűnik, mint az ellenzéki pártoké. Az ellenzék problémáit tetézi, hogy a zöldek nem is engedik őket közel magukhoz. Az ellenzék nyíltan nem bírálhatja őket - maguknak ártanak -, ám közvetlen vetélytársaknak látják őket. Az még nem dőlt el, hogy a környezetvédelmi mozgalmak képesek lesznek-e (egyáltalán akarnak-e) annyira megszerveződni, hogy jövőre induljanak a választásokon, de mintha már látszanának a bomlás vagy bomlasztás jelei: a csoportok között már konfliktusok is kialakultak.

Mi lehet a szerbiai zöld mozgalmakból? Sikertörténet? Vagy újabb, látványos kudarc, aminek mementója egy óriási bánya lehet, és további környezetszennyező beruházások?

Dr. Egeresi Zoltán

Tudományos munkatárs (NKE EJKK, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont)

Török kisebbségi pártok fejlődése a balkáni országokban.

Az előadás az 1989/90-nel bekövetkező demokratikus változások nyomán a balkáni térségben létrejövő török pártok napjainkig tartó fejlődését kívánja bemutatni, illetve a Bulgáriában, Észak-Macedóniában, Koszovóban és Romániában lévő politikai formációkat összehasonlítani. Főbb megállapítása, hogy a balkáni rendszerváltások sikeresen kooptálták a kisebbségi török eliteket, amelyek pártjai rendszerint be is kerülnek a mindenkori kormányokba. A kisebbség nagyságától függően akár komolyabb szerepre is szert tehetnek - erre pedig Bulgária nyújtja a legjobb példát. Az előadás kitér a választási turizmus jelenségére, amelynek révén a Törökországban élő, bolgár, koszovói stb. állampolgársággal rendelkező honfitársaik aktívan részt vesznek a kibocsátó ország választásain, ezáltal befolyásolva a helyi politikát.

Varga-Kocsicska Aleksandra

Doktorandusz (NKE, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola)

Balkán, liminális tér vagy terra incognita?

Az európaizáció kérdésén túl, többször is felmerült az a kérdés, szükséges-e „de-balkanizálni” a Balkánt annak érdekében, hogy a hagyományosan nyugati világnak tekintet felek, egyenlő tárgyalópartnernek tekinthessék a térséget?

A Balkán kérdését és annak központi szerepét az elmúlt harminc évben és még azelőtt is, gyakran egyenértékűnek tekintették a szélsőséges politikai nézetekkel és az állandó fegyveres konfliktusokkal. Ennek az állapotnak a leggyakoribb magyarázatát, a globális nemzetközi politikai trendektől eltekintve, egyoldalúan az állítólagos eredendő agresszív nacionalizmusban látták és jelenleg is látják. Az alapgondolat az, hogy ennek a nacionalizmusnak a gyökere egyértelműen levezethető a nemzeti múltból és a Balkán sajátos marginalizált helyzetéből. Úgy tűnhet, mintha a Balkán megfagyott és egy soha véget nem érő vagy állandósult identitásprofilos szétesésben, erőszakban és ellentétekben lenne. Azonban a valódi Balkán megismerésének és megértésének korlátozottsága, nem feltétlenül jelenti azt, hogy a margináltság miatt el kellene hanyagolni vagy irrelevánsnak tekinteni a politikai jelentőségét és szerepét. Egyre többször ülnek a térség országai tárgyalóasztalhoz olyan országokkal, amiket a mai világ politikai és gazdasági központjainak tekintünk. Találkozhatunk olyan hírekkel is, hogy kikérik valamelyik balkáni ország véleményét vagy éppenséggel komolyan veszik az ajánlataikat. De vajon ennek a helyzetnek a fenntartása vagy a pozíció erősítése érdekében ezektől az országoktól követelhetik-e a „de-balkanizációt”? Ennek a folyamatnak, vajon milyen következménye lenne a Balkánon évszázadosan létező, különleges világra?

Krasz Péter
Doktorandusz (ELTE, Politikatudományi Doktori Iskola)

Trendek a szlovén pártrendszerben.

Szlovénia pártrendszerének bemutatásakor központi kérdéssé helyezem a pártrendszerek leírásában használt leggyakoribb fogalmi kereteket, mint a fragmentáltság, a polarizáltság, az illékonyosság. Ugyanakkor ezek mellett új szempontok beemelését is fontosnak tartom.

Peter Mair a pártrendszer vizsgálatokor beemeli a zártságot a pártversengés meghatározó dimenziójaként, ezt egy olyan nézőpontból bontja ki, ahol a hipotézisének a zártságon túl fontos eleme a megjósolhatóság. A koalíciókötés (és a kormányalakítás) megjósolhatóságának azonban, az én meglátásom szerint előfeltétele az eredmények megjósolhatósága, vagyis a pártrendszer kiszámíthatósága. A szlovén pártrendszert ebből a szempontból is szeretném bemutatni, vagyis, hogy a pártverseny mennyire kiszámítható mederben folyik, a szereplők a

kereteket szabályos mintázatban töltik-e ki, vagy pedig a választási eredmények magukban hordoznak egy kiszámíthatatlanságot, mely a koalíciókötés megjósolhatóságát is megingatja. A szlovén pártrendszer bemutatása során szintén, lényeges aspektusa a szlovén választásokon megfigyelhető hektikuság, mellyel egyes esetekben újonnan alakult pártok gyors előretörést mutatnak. A főleg egyetlen személy köré szerveződő – hirtelen feltűnő, majd több esetben a politikából kivésző pártok a politika perszonalizáltságának eredményei. Ezek a politikai formációk – akár csak rövid távon – a pártrendszer kiszámíthatóságára és ezáltal a Mair-féle megjósolhatóságra jelentős hatással vannak. A megjósolhatóság és kiszámíthatóság nem csupán az újonnan létrejövő pártokat érinti, figyelmet kell szentelni a hosszabb távon – vizsgálatom esetében 5 egymást követő választásban – létező pártoknak is. Módszertanilag a kiszámíthatóságot a közvéleménykutatások átlagos előrejelzései és a valós eredmények korrelációjából igyekszem modellezni.

Vita: 15 perc

Konferencia lezárása: 17:00-17:15 Dr. Ördögh Tibor, ÁNTK egyetemi docens, szervező.

Hely: VI. előadóterem (Ludovika Főépület, II. emelet)

